

Intensywność korzystania z Internetu i funkcjonowanie w szkole młodzieży licealnej

Internet use intensity by high school adolescents versus their functioning at school

Marzena Wróblewska, Maria Chuchra

Instytut Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

Streszczenie

W związku ze wzrastającą liczbą młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniem od Internetu, w niniejszym artykule podjęto próbę odpowiedzi na następujące problemy badawcze: W jaki sposób młodzież korzysta z Internetu i czy w jej aktywności w sieci uważa się symptomy niepokojące? Czy płeć różnicuje intensywność korzystania z Internetu? Czy i jak korzystanie z Internetu rzutuje na funkcjonowanie uczniów w szkole? Odpowiedzi na postawione pytania poszukiwano na podstawie analizy wyników badań 136 uczniów klas licealnych kwestionariuszem ankiety, zbudowanym specjalnie w tym celu. Wyniki badań ujawniły, że znaczna część badanej młodzieży wykazuje niepokojące symptomy, mogące świadczyć o zagrożeniu uzależnieniem od Internetu. Bardziej zagrożeni uzależnieniem są chłopcy niż dziewczęta. Intensywność korzystania z Internetu rzutuje na funkcjonowanie uczniów w szkole. Częste i długie korzystanie z sieci w godzinach nocnych sprawia, że niektórzy uczniowie są senni na lekcjach. Jedna czwarta licealistów przyznała się do częstego obniżenia ocen z powodu zbyt długiego czasu korzystania z Internetu, a prawie co dziesiątemu uczniowi zdarzyło się opuścić lekcje z powodu aktywności w sieci.

Słowa kluczowe: Internet, młodzież, szkoła

Abstract

Due to an increasing number of adolescents addicted to the Internet and showing a risk of developing such an addiction, an attempt has been made in the present article to answer the following research problems:

In what way do adolescents use the Internet and are there any worrying symptoms of their activity? Does the gender differentiate the intensity of the Internet use?

Does the Internet use affect functioning students at school and if so, in what way?

We tried to answer the above problems based on the analysis of the research involving 136 high school students by using a questionnaire that was designed for this particular purpose. The research results demonstrated worrying symptoms shown by the examined adolescents pointing to the risk of developing the Internet addiction. It is the boys who are more prone to the addiction as compared to the girls. The intensity of Internet use affects functioning of students at school. Frequent staying online for long hours at night makes some students sleepy during the classes at school. One fourth of the high school students admit that their performance at school is often lowered as a result of spending too much time on the web and almost every tenth student admits having missed school due to being online.

Keywords: Internet, adolescents, school

Wstęp

Internet niewątpliwie jest jednym z największych osiągnięć współczesnego człowieka, a jedną z jego zalet jest to, że niemal każdy może z niego korzystać. Powszecne zastosowanie Internetu w procesie edukacji sprawia, że duża część jego użytkowników to ludzie młodzi. Dzięki możliwościom, jakie daje sieć, nauczyciel ma łatwiejszy kontakt z uczniem, może udostępniać mu materiały i utrzymywać z nim stały kontakt nawet podczas jego nieobecności w szkole [1]. Za pomocą poczty elektronicznej uczeń i nauczyciel mogą wymieniać się informacjami, pracami domowymi, czy innymi materiałami, ponadto można zorganizować wideokonferencje, w których możliwa jest pełna interakcja na bieżąco, a uczeń nie

ma przerw w procesie edukacji [2]. Swoistą „kopalnią wiedzy” są strony WWW, które umożliwiają szybki dostęp do interesujących treści w zasadzie bez ograniczeń, wygodnie i tanio [3]. Zarówno nauczyciel, jak i uczeń, mają możliwość pobrania z sieci różnych wiadomości w postaci plików tekstowych czy zdjęć wykonanych różną techniką [4]. Edukacyjna rola Internetu dotyczy również kultury. Sieć może stanowić istotny element wyrównywania braków w dostępie do różnych placówek upowszechniających kulturę [3]. O tym, że media pełnią istotną rolę w edukacji, świadczy choćby wprowadzenie wraz z reformą systemu oświaty w 1999 r. ścieżki edukacyjnej czytelnicy i medialnej [5], a w 2008 roku Minister Edukacji Narodowej powołał do życia Radę do Spraw

Edukacji Informatycznej i Medialnej [6]. Konstrukttywne korzystanie z komputera i Internetu może przynieść uczniowi także inne korzyści, do których zalicza się pozytywny wpływ na rozwój, przyczynienie się do uzyskiwania wysokich osiągnięć szkolnych, kształtowanie dobrych relacji interpersonalnych - a co za tym idzie - także zdobywania wysokiej pozycji w zespole klasowym [7]. Współczesne przemiany cywilizacyjne doprowadziły do sytuacji, w której wiedza nabyta w wyniku kształcenia szkolnego nie jest wystarczająca, aby móc zaistnieć i funkcjonować w świecie. Nauczyciele szkolni tracą monopol na wiedzę i jej przekazywanie, na rzecz samodzielnego zdobywania przez uczniów wiadomości i umiejętności. Tu właśnie ujawnia się ogromna rola Internetu, jako łatwo dostępnego źródła informacji dla każdego [8].

Nie należy jednak skupiać się tylko na korzyściach płynących z korzystania z Internetu przez uczniów. Młodzi ludzie zafascynowani tym medium często tracą poczucie czasu spędzanego w sieci i nie zawsze wykorzystują go w celach edukacyjnych. Młodzież nadmiernie korzystająca z Internetu spędza przy komputerze wiele godzin dziennie, często także w godzinach nocnych, przez co znacznie ogranicza czas snu i wypoczynku tak potrzebnego do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania. W wyniku tego zaobserwować można znaczne obniżenie ocen w szkole i utratę dotychczasowych zainteresowań, co jest związane z utratą koncentracji i skupienia uwagi [9]. Dochodzi do sytuacji, że uczniowie przychodzą do szkoły zmęczeni i senni, nie angażują się w proces edukacji w trakcie zajęć szkolnych i uważają, że wszystko co mówi nauczyciel można znaleźć w Internecie, więc nie ma potrzeby uważania na lekcji. Nauczyciele wskazują też na inne zagrożenia jakie niesie Internet dla sytuacji szkolnej ucznia, a jednym z nich jest to, że uczniowie coraz częściej przestają korzystać z książek i publikacji, traktując sieć jako jedyne właściwe źródło informacji. To natomiast powoduje, że nie potrafią poddać selekcji pochodzących z Internetu wiadomości pod względem ich wiarygodności, poprawności, etyki i moralności. Jako inny problem wskazywane są niewłaściwe zachowania uczniów w sytuacjach szkolnych, wynikające z odwzorowania tych ze stron internetowych [7]. Wirtualny świat może być tak wciągający, że przyczyni się nawet do wydalenia ze szkoły. Sytuację taką opisują w swej pracy K. Young i P. Klausning [10].

Innym niebezpieczeństwem - coraz częściej akcentowanym w literaturze przedmiotu [11,12,13] - jest zagrożenie uzależnieniem od Internetu. Przeprowadzone badania *online* na reprezentatywnej grupie 6119 polskich internautów w wieku od 9 do 65 lat, za pomocą zmodyfikowanej wersji testu dr Kimberly Young oraz Kwestionariusza Efektów Używania Internetu wykazały, że 18% wszystkich zbadanych internautów należy do grupy

podwyższonego ryzyka, zaś około 6% to osoby problematycznie używające sieci [14].

W związku ze wzrastającą liczbą młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniem od Internetu, w niniejszym artykule podjęto próbę odpowiedzi na następujące problemy badawcze:

- w jaki sposób młodzież korzysta z Internetu i czy w jej aktywności w sieci zauważa się symptomy niepokojące?
- czy płeć różnicuje intensywność korzystania z Internetu?
- czy i jak korzystanie z Internetu rzutuje na funkcjonowanie uczniów w szkole?

Cel pracy

Celem pracy jest ukazanie aktywności młodzieży licealnej w sieci i związane z nią funkcjonowanie uczniów w szkole.

Grupa badana

Badaniami objęto 149 uczniów 3 klas licealnych. Analizie poddano jednak 136 ankiet, gdyż z powodu niezetelnego wypełnienia, odrzucono 13 kwestionariuszy. W grupie badanej znalazło się 54% dziewcząt i 46% chłopców. Zdecydowanie więcej uczniów pochodziło z miasta (60,29%) niż ze wsi (39,71). Ponad trzy czwarte (77,78%) młodzieży wychowywało się w rodzinach pełnych, 20,63% w niepełnych i jedna osoba (1,59%) w rodzinie zrekonstruowanej. W badanej grupie tylko jedna dziewczynka nie miała komputera w domu.

Metoda

W badaniach posłużono się kwestionariuszem ankiety skonstruowanym przez autorki pracy, składającym się z 42 pytań. W kwestionariuszu wykorzystano 12 pytań z *Internet Addiction Test* Kimberly Young. Pytania zawarte w nim badały aktywność młodzieży w sieci oraz jej związek z życiem rodzinnym, funkcjonowaniem w szkole i środowisku rówieśniczym oraz religijnością. W niniejszym artykule - ze względu na ograniczenia regulaminowe - opracowano jedynie dwa wymiary, a mianowicie intensywność korzystania z Internetu i funkcjonowanie w szkole. Przez intensywność rozumie się korzystanie z możliwości, jakie daje sieć, stopień kontroli nad sposobem używania Internetu oraz świadomość związanych z tym skutków. Drugi badany wymiar pozwoli ukazać zależności pomiędzy aktywnością w sieci a funkcjonowaniem w szkole. Pytania tu zawarte dotyczą między innymi produktywności w szkole przy uwzględnieniu rezygnacji ze snu oraz wykorzystywania informacji internetowych do zadań szkolnych.

Wyniki

Otrzymane wyniki badań poddano analizie porównawczej, przyjmując jako różnicę znaczną różnicę 10%. Przy wyborach wielokrotnych zastosowano rangi.

Tab. 1. Miejsce korzystania z Internetu

Miejsce	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	Ranga
	N	Ranga	N	R		
W szkole	34	2	32	2	66	2
W domu	71	1	61	1	132	1
W kafejce internetowej	1	4	0	4	1	4
U kolegów/koleżanek	15	3	6	3	21	3

Najczęstszym miejscem korzystania z Internetu jest dom, a następnie szkoła.

Istotnym miernikiem sytuacji młodego internauty jest czas poświęcany przez niego na surfowanie w cyberprzestrzeni. Zapytano więc młodzież o częstotliwość logowania się do Internetu, co przedstawia tab. 2.

Tab. 2. Częstotliwość korzystania z Internetu

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Codziennie	54	73,97	53	84,13	107	78,67
Kilka razy w tygodniu	15	20,55	7	11,11	22	16,18
Kilka razy w miesiącu	4	5,48	2	3,17	6	4,41
Brak danych	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Jak ukazują wyniki zawarte w tab.2, prawie 80% licealistów korzysta z Internetu codziennie, zaś nieco ponad 16% loguje się do niego kilka razy w tygodniu. Tylko 4,41% korzysta z niego kilka razy w miesiącu. Zauważa się znaczące różnice w korzystaniu z Internetu ze względu na płeć. Chłopcy znacznie częściej niż dziewczęta (o 10,16%) przebywają w sieci codziennie. Wśród dziewcząt natomiast zauważa się tendencję do częstszego (o 9,44%) udzielania odpowiedzi, że korzystają z Internetu kilka razy w tygodniu.

W dalszej kolejności poproszono uczniów, aby spróbowali określić czas jaki poświęcają na przebywanie w Internecie w ciągu dnia, co ukazuje tab. 3.

Z danych zawartych w tab. 3 wynika, że większość licealistów (60,29%) spędza w sieci kilka godzin dziennie. Co trzeci badany określił, że poświęca na przebywanie w cyberprzestrzeni od kilkunastu minut, do godziny każdego dnia. Niespełna 4% pytanych wskazało, że wcale nie spędza czasu w Internecie. W tym zakresie nie zauważa się znacznych różnic między dziewczętami i chłopcami.

Tab. 3. Określenie czasu surfowania w Internecie w ciągu dnia

CZAS	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Wcale	2	2,74	3	4,76	5	3,68
Kilkanaście min. – do 1 godz.	25	34,25	21	33,33	46	33,82
Kilka godzin	44	60,27	38	60,32	82	60,29
Brak danych	2	2,74	1	1,59	3	2,21
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Zastanawiające jest, czy młodzi ludzie doświadczają jakiejś autorefleksji na temat czasu, jaki spędzają w sieci, co wiąże się z umiejętnością kontrolowania czasu logowania. Zapytano ich więc o to, jak często „łapią” się na myśleniu: „jeszcze tylko kilka minut”, kiedy korzystają z Internetu (tab. 4) oraz jak często odkrywają, że pozostawali zalogowani w nim dłużej niż zamierzali (tab. 5).

Tab. 4. Kontrola czasu logowania

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	1	1,37	1	1,59	2	1,47
Rzadko	30	41,10	32	50,79	62	45,59
Często	42	57,53	30	47,62	72	52,94
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Nieco ponad połowa licealistów (52,94%) przyznała, że często postanawia, że jeszcze tylko kilka minut spędzi w sieci. Nieco ponad 45% uczniów przyznało, że sporadycznie przytrafia im się taka autorefleksja. Jedynie 2 osoby podały, że nie doświadczają takich myśli. Dziewczęta znacznie częściej (o 10,09%) niż chłopcy doświadczają takiego stanu.

Tab. 5. Utrata poczucia czasu przebywania w sieci

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Rzadko	24	32,88	29	46,03	53	38,97
Często	49	67,12	34	53,97	83	61,03
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

W tab. 4 ukazano odpowiedzi licealistów na pytanie o to, jak często odkrywają, że przebywali w Internecie dłużej niż zamierzali. Nieco ponad 60% uczniów przyznało, że często odkrywa, że taka sytuacja ma u nich miejsce, zaś prawie 40% zauważa to rzadko. Znamienne jest to, że żaden badany nastolatek nie zaznaczył odpowiedzi „nigdy”, co może wskazywać na to, że każdemu z nich zdarza się utrata poczucia czasu podczas przebywania w Internecie. Chłopcy znacznie częściej (o 13,15%) wskazywali na odpowiedź „rzadko”, podczas gdy dziewczęta częściej (o 13,15%) wybierały opcję „często”.

Kiedy młodzież traci kontrolę nad czasem spędzanym w sieci, coraz częstsze stają się uwagi innych domowników, osób bliskich na zaistniałą sytuację. Tab. 6 ukazuje częstotliwość pojawiania się ich.

Tab. 6. Uwagi domowników dotyczące czasu spędzanego przy komputerze

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	5	6,85	0	0,00	5	3,68
Rzadko	48	65,75	37	58,73	85	62,50
Często	20	27,40	25	39,68	45	33,08
Brak danych	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Nieco ponad 60% badanej młodzieży przyznała, że uwagi dotyczące czasu spędzanego przez nią przy komputerze pojawiają się rzadko. Co trzeci licealista przyznał, że często słyszy takie komentarze ze strony bliskich i znacznie częściej słyszą je chłopcy niż dziewczęta. Jedynie 5 dziewcząt (3,68 %) podało, że nigdy nie doświadczyło takiej sytuacji.

Im więcej pojawia się pretensji i wymówek ze strony bliskich dotyczących czasu przebywania w Internecie, tym częściej dochodzić może do takich sytuacji, że młody człowiek zaczyna ukrywać czas spędzony w Internecie. Sytuację tą ilustruje tab. 7.

Tab. 7. Ukrywanie czasu przebywania w sieci

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	5	6,85	5	7,94	10	7,35
Rzadko	62	84,93	54	85,71	116	85,30
Często	6	8,22	4	6,35	10	7,35
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Jak wynika z danych zawartych w tab.7, zdecydowana większość młodzieży (85,30 %) przyznaje, że sporadycznie przytrafia się jej ukrywać fakt zbyt długiego przebywania w sieci. Zdarza się to w podobnym stopniu zarówno dziewczętom, jak i chłopcom. Odpowiedzi „nigdy” i „często” pojawiły się z jednakową częstością (po 7,35 %).

Bywa, że nastolatek zdaje sobie sprawę z tego, że za dużo czasu poświęca na przebywanie w Internecie, wówczas sam próbuje nakładać na siebie ograniczenia czasowe. Nie jest to jednak łatwe i zdarza się, że próby ograniczania czasu spędzanego w sieci są nieudane (tab. 8).

Prawie trzy czwarte badanej młodzieży przyznało, że czasem zdarza jej się ponieść porażkę w ograniczaniu czasu spędzanego w sieci. Nieco ponad 22% licealistów przyznało jednak, że często bezskutecznie próbuje ograniczać czas logowania do Internetu. Chłopcy ujawnili

tendencję do częstszego (o 9,17%) niż dziewczęta podejmowania nieudanych prób ograniczania czasu spędzanego w cyberprzestrzeni. Jedynie 2,94% licealistów odpowiedziało, że sytuacja taka nie zdarzyła się im nigdy.

Tab. 8. Doświadczenie porażki w ograniczaniu czasu spędzanego w Internecie

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	4	5,48	0	0,00	4	2,94
Rzadko	56	76,71	45	71,43	101	74,26
Często	13	17,81	17	26,98	30	22,06
Brak danych	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Kiedy uczeń ma problem z kontrolowaniem swojego sposobu korzystania z Internetu, bywa, że nie może się doczekać, kiedy znów będzie mógł się zalogować. Dane na temat odkrywania w sobie zniecierpliwienia, aby móc jak najszybciej wejść do sieci przedstawiono w tab. 9.

Tab.9. Zniecierpliwienie z powodu niemożności wejścia do sieci

Częstotliwość	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	3	4,11	4	6,35	7	5,15
Rzadko	55	75,34	45	71,43	100	73,53
Często	13	17,81	11	17,46	24	17,65
Brak danych	2	2,74	3	4,76	5	3,68
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Prawie trzy czwarte badanej młodzieży przyznało, że czasem uświadamia sobie, że nie może się doczekać, kiedy znów zaloguje się do Internetu. Nieco ponad 17% licealistów stwierdziło jednak, że często odczuwa zniecierpliwienie, gdy nie może znów wejść do sieci. Jedynie 5,15% uczniów odpowiedziało, że nie doświadcza takich odczuć nigdy. W kwestii tej nie zauważa się znacznych różnic w żadnej z kategorii odpowiedzi pomiędzy dziewczętami i chłopcami.

Niezwykle istotnym czynnikiem są emocje, jakie Internet wzbudza w młodych ludziach. Na ich podstawie można wnioskować o zagrożeniu uzależnieniem, czy po prostu niewłaściwym stosunku do tego medium. W tab. 10 ukazano odpowiedzi uczniów w tym zakresie.

Jak można zauważyć z danych przedstawionych w tab. 10, dominujące wśród licealistów emocje wzbudzone przez Internet to: ciekawość, która zajęła pierwsze miejsce w rankingu, w dalszej kolejności na wysokich pozycjach uplasowały się obojętność (Ranga 2), radość (Ranga 3) i spokój (Ranga 4). Na piątej pozycji pojawiło się zniecierpliwienie, następnie identyczna pozycję uzyskały podekscytowanie i irytacja, przedostatnie złość, zaś

na ostatnim miejscu w klasyfikacji ogólnej usytuował się niepokój. Hierarchia ta u dziewcząt i chłopców jest zbliżona i zazwyczaj różni się o jedno miejsce.

Niezwykle istotna dla właściwego korzystania z Internetu jest świadomość zagrożeń z nim związanych. Zadano więc młodzieży 4 pytania badające ten problem. Pierwsze z nich dotyczyło skutków korzystania z Internetu (tab.11).

Tab. 10. Emocje wzbudzone przez Internet

Emocje	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	Ranga
	N	Ranga	N	Ranga		
Radość	32	2,5	12	4	44	3
Złość	5	8	2	9	7	8
Spokój	29	4	13	3	42	4
Obojętność	32	2,5	35	1	67	2
Irytacja	7	6,5	6	6,5	13	6,5
Niepokój	3	9	3	8	6	9
Podekscytowanie	7	6,5	6	6,5	13	6,5
Ciekawość	43	1	29	2	72	1
Zniecierpliwienie	10	5	9	5	19	5

Tab. 11. Skutki korzystania z Internetu

Skutki	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Tylko pozytywne	3	4,11	16	25,40	19	13,97
Tylko negatywne	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Zarówno pozytywne, jak i negatywne	68	93,15	41	65,08	109	80,15
Brak danych	2	2,74	6	9,52	8	5,88
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Badana młodzież w większości (80,15%) uważa, że korzystanie z Internetu może przynieść zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym znacznie częściej (o 28,07%) są o tym przekonane dziewczęta. Chłopcy znacznie częściej (o 21,29%) skłonni są dostrzegać same zalety korzystania z Internetu. Żaden licealista nie zaznaczył odpowiedzi, że sieć przynosi jedynie szkody. Dla 5,88% odpowiedzi na to pytanie stanowiło trudność.

W tym samym pytaniu młodzież poproszona została o podanie przykładów zauważanych przez nią skutków korzystania z Internetu. Wymieniono wiele korzyści, ale także dużo strat. Najczęściej wskazywanymi jako pozytywne skutkami były: dostęp do informacji i wiedzy, pomoc w nauce oraz możliwość szybkiego kontaktu ze znajomymi, możliwość poznawania nowych ludzi i rozrywki. Pojawiły się również opinie wskazujące na możliwość zarobkowania dzięki sieci, wygodę i ułatwianie życia codziennego poprzez np. płacenie rachunków przez Internet. Młodzież dostrzegła jednak obok licznych korzyści także i niebezpieczeństwa, wśród których najczęściej pojawiały się: możliwość uzależnienia, przestępstwa

internetowe, jak np. piractwo, hackerstwo, pogorszenie stanu zdrowia (psucie wzroku, bóle głowy, pleców), rozpowszechnianie pornografii dziecięcej, strata czasu (pojawiały się określenia, że Internet to „zjadacz czasu”), możliwość stania się ofiarą oszustw. Oprócz tych najczęściej powtarzanych, niektórzy badani wskazywali na zagrożenie złośliwym oprogramowaniem, pogorszenie relacji z bliskimi, utratę kontaktu z rzeczywistością. Coś, co dla jednych jest korzyścią, dla innych może okazać się stratą, czasem trudno też je zróżnicować. Jeden chłopiec wyraził to wpisując w rubrykę skutków pozytywnych „mam zadanie domowe”, pod spodem w rubryce skutków negatywnych dopowiadając: „ale spisane z Internetu”.

Dla nastolatka, który dużą część swego czasu spędza w szkole, miejsce to jest bardzo istotne. Oprócz zdobywania wiedzy, nawiązuje on relacje z rówieśnikami, a zrodzone tu przyjaźnie mogą przetrwać lata. W literaturze wskazuje się, że nadmierne korzystanie z sieci może stanowić poważne zagrożenie dla tych obszarów funkcjonowania młodzieży, zaś rozsądne – może je poprawić. W niniejszej części artykułu zostanie ukazane, czy rzeczywiście istnieją jakieś związki pomiędzy korzystaniem z Internetu przez licealistów a funkcjonowaniem w szkole.

Aby móc lepiej poznać aspekt dotyczący szkoły, należałoby wyjść od analizy ocen, jakie uzyskuje w niej młodzież. Tab. 12 prezentuje wyniki osiągane przez uczniów.

Tab. 12. Oceny uczniów

Oceny	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Celujące	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Bardzo dobre	8	10,96	5	7,94	13	9,56
Dobre	42	57,53	26	41,26	68	50,00
Dostateczne	18	24,66	22	34,92	40	29,40
Dopuszczające	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Niedostateczne	0	0,00	1	1,59	1	0,74
Brak danych	5	6,85	7	11,11	12	8,82
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Jak wynika z danych przedstawionych w tab. 12, najwięcej, bo aż połowa wszystkich badanych licealistów podała, iż przeważają u nich oceny dobre. W dalszej kolejności uczniowie wskazywali na przewagę ocen dostatecznych (29,40%). Zdecydowanie rzadziej młodzież oceniała siebie jako uczniów z przewagą ocen bardzo dobrych (9,54%). Zaledwie jeden chłopiec odpowiedział, że jest uczniem „szóstkowym”, tak samo w przypadku ocen niedostatecznych, zaś do przewagi ocen dopuszczających przyznał się jeden chłopiec. Prawie co dziesiąty badany nie udzielił odpowiedzi na to pytanie, co może wskazywać na jakąś trudność w ustosunkowaniu się do twierdzenia. Analizując osiągnięcia ze względu na płeć –

dziewczeta są znacznie częściej uczennicami „czwórkowymi” (o 16,27%), zaś chłopcy „trójkowymi” (o 10,26%).

Tab. 13. Częstotliwość korzystania z poszczególnych możliwości sieci

Możliwości	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	Ranga
	N	Ranga	N	Ranga		
Czatowanie	5	9	4	8	9	9
Komunikatory	62	2	49	2,5	111	2
Portale społecznościowe	39	5	27	6	66	5
Blogi	19	7	1	9	20	8
Zakupy przez Internet	23	6	25	7	48	6
Gry sieciowe	17	8	28	5	45	7
Przeglądanie stron WWW	66	1	56	1	122	1
Ściąganie muzyki i/ lub filmów	57	3	49	2,5	106	3
Poczta elektroniczna	55	4	38	4	93	4

Jak można zauważyć w tab. 13, najczęściej nastolatki wykorzystują Internet do przeglądania stron WWW. Miejsce drugie przypadło komunikatorom. Na miejscu trzecim uplasowało się ściąganie muzyki i/ lub filmów z sieci. Pozycję czwartą zajęło korzystanie z poczty elektronicznej, zaś miejsce piąte zajęły portale społecznościowe. Pozycję szóstą uzyskały zakupy przez Internet, natomiast siódmą gry sieciowe. Blogi usytuowały się na miejscu ósmym, a ostatnie – dziewiąte miejsce przypadło korzystaniu z chatów. Analiza uwzględniająca płeć do 4 miejsc nie wykazuje żadnych różnic, zaś w dalszych pozycjach są one niewielkie. Największą stwierdza się w odniesieniu do korzystania z gier sieciowych, które u chłopców są na piątym miejscu, zaś u dziewcząt na ósmym.

Mając już pewien obraz sytuacji szkolnej uczniów, można dalej zapytać o to, jak często młodzież wykorzystuje treści zaczerpnięte z Internetu do prac zadanych w szkole.

Tab. 14. Wykorzystywanie treści internetowych do zadań szkolnych

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	1	1,37	0	0,00	1	0,74
Rzadko	12	16,44	7	11,11	19	13,97
Często	60	82,19	56	88,89	116	85,29
Razem	73	100,0	63	100,00	136	100,0

Jak ukazują dane zawarte w tab. 14, w zasadzie każdy badany korzysta z Internetu przy wykonywaniu prac zadanych w szkole (99,26%). W tym zdecydowana większość uczniów robi to często (85,29%), zaś rzadko tylko 13,97% licealistów. Tylko jedna dziewczynka z klasy I stwierdziła, że nigdy nie wykorzystuje treści zaczerpniętych z sieci do celów szkolnych (0,74%). Prawdopodobnie jest to ta osoba, która jako jedyna nie ma Internetu w domu.

Dla całości sytuacji szkolnej badanej młodzieży istotne wydaje się być zagadnienie opuszczania lekcji z powodu korzystania z Internetu, co ukazano w tab. 15.

Tab. 15. Opuszczanie lekcji z powodu Internetu

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	71	97,26	51	80,95	122	89,71
Rzadko	1	1,37	9	14,29	10	7,34
Często	0	0,00	3	4,76	3	2,21
Brak danych	1	1,37	0	0,00	1	0,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Badana młodzież w zdecydowanej większości zaprzeczyła, jakoby kiedykolwiek opuszczała lekcje z powodu korzystania z Internetu (89,71%). Jednak niemal co dziesiąty licealista przyznał, że zdarza mu się wagarować z powodu surfowania po sieci, przy czym 7,34% wskazało, że sytuacja ta ma miejsce rzadko, zaś 2,21%, że często i o 12,92% znacznie częściej zdarza się to chłopcom.

Bywa, że młodzi internauci rezygnują ze snu po to, aby móc przebywać w cyberprzestrzeni do późnych godzin nocnych. To powoduje, że następnego dnia w szkole są senni i nie mogą się skupić. Poniżej ukazano odpowiedzi uczniów na ten temat (tab. 16 i tab. 17).

Tab. 16. Rezygnacja ze snu dla surfowania po sieci

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	8	10,96	8	12,70	16	11,76
Rzadko	62	84,93	47	74,60	109	80,15
Często	2	2,74	7	11,11	9	6,62
Brak danych	1	1,37	1	1,59	2	1,47
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Badana młodzież w zdecydowanej większości (86,77%) przyznała się, że rezygnuje ze snu, by móc przebywać w Internecie do późnych godzin nocnych, przy czym na ogół są to sytuacje rzadkie (80,15%). Często takie sytuacje mają miejsce u 6,62% uczniów. Częściej dotyczy to chłopców niż dziewcząt. Tylko 11,76% badanych wskazało, że nigdy im się to nie zdarza.

W dalszej kolejności zapytano o wpływ surfowania do późnych godzin nocnych na senność w szkole (tab. 17).

Tab. 17. Surfowanie po sieci a senność na lekcjach

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	7	9,59	5	7,94	12	8,82
Rzadko	62	84,93	46	73,02	108	79,41
Często	3	4,11	10	15,87	13	9,56
Brak danych	1	1,37	2	3,17	3	2,21
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Jak wynika z danych zawartych w tab. 17, blisko 80% badanych sporadycznie bywa sennymi na lekcjach z powodu przebywania w Internecie do późnych godzin nocnych, zaś niemal co dziesiąty nastolatek wskazał, że przytrafia mu się to często. Znacznie częściej (o 11,76%) przydarza się to chłopcom. Niespełna 9% licealistów zaprzeczyła jakoby kiedykolwiek bywali senni na lekcjach z wyżej wymienionego powodu. Wyniki uzyskane w tym pytaniu korespondują z wynikami zaprezentowanymi w tab. 16.

Wiadomym jest, że częsty brak snu zmniejsza produktywność, podobnie wagarowanie przyczynia się do pogorszenia ocen. Warto więc zadać pytanie, czy z powodu korzystania z Internetu następuje obniżenie ocen uczniów. Odpowiedzi na to pytanie zamieszczono w tab. 18.

Tab. 18. Pogorszenie ocen w szkole z powodu korzystania z Internetu

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	5	6,85	2	3,17	7	5,14
Rzadko	53	72,60	41	65,08	94	69,12
Często	15	20,55	20	31,75	35	25,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Z otrzymanych danych wynika, że większość uczniów uważa, iż sposób korzystania z sieci rzadko wpływa na pogorszenie ich ocen w szkole (69,12%). Co czwarty badany stwierdza jednak, że jego oceny z tego powodu uległy obniżeniu. Różnice w tym względzie zauważa się ze względu na płeć. Znacznie więcej chłopców (31,75%) niż dziewcząt (20,55%) wskazywało na to, że ma to miejsce często. Zaledwie co dwudziesty licealista uznał, że jego sposób korzystania z Internetu nie ma wpływu na oceny.

Ważne dla poczucia zadowolenia z życia są relacje z innymi ludźmi, a dla nastolatków zwłaszcza z rówieśnikami. W tym miejscu należy więc zapytać o to, jak łatwo przychodzi im poznawanie nowych ludzi w świecie realnym (tab. 19).

Tab. 19. Łatwość poznawania ludzi w świecie realnym

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Bardzo łatwo	24	32,88	13	20,63	37	27,21
Łatwo	27	36,98	29	46,04	56	41,17
Średnio	19	26,03	18	28,57	37	27,21
Mam z tym trudności	2	2,74	2	3,17	4	2,94
Brak danych	1	1,37	1	1,59	2	1,47
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Wyniki przedstawione w tab. 19 wskazują na to, że badana młodzież w większości nie ma problemów

z poznawaniem ludzi w świecie realnym (68,38%) i przychodzi jej to z łatwością. Dziewczęta znacznie częściej niż chłopcy (o 12,25%) wskazywały na odpowiedź „bardzo łatwo”, zaś chłopcy nieco częściej (o 9,06%) na odpowiedź „łatwo”. Niemal jedna trzecia badanej młodzieży nie do końca jest zadowolona ze sposobu nawiązywania kontaktów z innymi. Określenie „średnio”, jako pasujące do nich, wybrało 27,21% licealistów, zaś blisko 3% bezpośrednio uznało, że ma trudności w kontaktach z ludźmi.

Analizując dalej sytuację licealistów korzystających z Internetu w aspekcie relacji z innymi ludźmi, zapytano, jak często zdarza im się rezygnować z kontaktów z rówieśnikami na rzecz kontaktów wirtualnych (tab. 20).

Tab. 20. Rezygnacja z kontaktów z rówieśnikami na rzecz kontaktów wirtualnych

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	11	15,07	10	15,87	21	15,44
Rzadko	60	82,19	52	82,54	112	82,35
Często	2	2,74	1	1,59	3	2,21
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Badani licealiści w zdecydowanej większości podają, że rzadko zdarza im się preferować kontakty wirtualne od kontaktów z rówieśnikami (82,35%). Ponad 15% licealistów uznało jednak, że nigdy nie preferuje wirtualnych znajomych od tych poznanych w świecie realnym. Jedynie 2,21% nastolatków przyznało, że często woli kontakty wirtualne od realnych. Pod tym względem poglądy dziewcząt i chłopców są bardzo zgodne.

Chcąc poznać dokładniej, jaką wartość dla młodych ludzi stanowi sieć, zapytano, jak często uważają oni, że ich życie byłoby bez tego medium puste, nudne i pozbawione radości (tab. 21).

Tab. 21. Poczucie znudzenia, pustki i braku radości w życiu bez Internetu

Odpowiedź	PŁEĆ				OGÓŁEM	
	DZ.		CHŁ.		N	%
	N	%	N	%		
Nigdy	3	4,11	5	7,94	8	5,88
Rzadko	43	58,90	43	68,25	86	63,23
Często	26	35,62	15	23,81	41	30,15
Brak danych	1	1,37	0	0,00	1	0,74
Razem	73	100,0	63	100,0	136	100,0

Z danych przedstawionych w tab. 21 wynika, że większość badanych (63,23%) rzadko podziela ten pogląd, w tym rzadziej (o 9,35%) uważają tak dziewczęta niż chłopcy. Co ciekawe, niemal jedna trzecia licealistów stwierdziła, że często myśli, iż ich życie byłoby pozbawione radości, puste i nudne gdyby nie było Internetu.

Różnice zauważa się ze względu na płeć. Znacznie więcej dziewcząt (o 11,81%) niż chłopców myśli tak często. Niespełna 6% nastolatków zaprzeczyło, jakoby kiedykolwiek doświadczali takich myśli.

Dyskusja

Otrzymane wyniki badań ukazują, że ponad połowa badanych przebywa w Internecie kilka godzin dziennie, a jedna trzecia korzysta z niego codziennie mniej niż godzinę. Nieco ponad połowa uczniów przyznała się, że często traci kontrolę nad czasem logowania, a prawie połowa – że doświadczają tego, ale rzadko. U ponad 60% uczniów ma miejsce utrata poczucia czasu przebywania w sieci. Co piąty uczeń doświadcza porażki, gdy próbuje ograniczyć czas spędzany w Internecie. Ponieważ niemal wszyscy spotykają się z uwagami ze strony domowników, dotyczącymi czasu spędzanego przy komputerze, niektórzy uczniowie usiłują ukrywać tę aktywność. Niemożność wejścia do sieci wywołuje różne emocje, w tym zniecierpliwienie niemal u wszystkich internautów. Uczniowie najczęściej wchodzą na strony WWW, w drugiej kolejności korzystają z komunikatorów, zaś na trzecim miejscu usytuowały się takie czynności, jak „ściągnięcie” muzyki i filmów. E. Potembska w badaniach młodzieży wykazała, że uczniowie zagrożeni uzależnieniem od Internetu znacząco częściej - niż młodzież niezagrożona tym uzależnieniem – korzysta z komunikatorów, ściąga muzykę i filmy z Internetu, przegląda strony WWW i gra w gry komputerowe [11].

Analizując sytuację szkolną uczniów, połowa z nich posiada w większości dobre oceny, zaś co dziesiąty uczeń ma oceny bardzo dobre. Pozostali licealiści przyznali się do słabszych ocen. Niemal wszyscy uczniowie wykorzystują treści zaczerpnięte z Internetu do prac zadanych w szkole. Nie zawsze robią to w sposób prawidłowy i niektórzy mają świadomość tego (*mam zadanie domowe – ale spisane z Internetu*). Oprócz pozytywów, znacznie więcej zauważa się symptomów negatywnie wpływających na funkcjonowanie uczniów w szkole. Co dziesiątemu uczniowi zdarza się opuszczać lekcje z powodu Internetu. Surfowanie po sieci do późnych godzin nocnych sprawia, że uczniowie w następnym dniu w czasie lekcji są senni i trudno im się skupić. Co dziesiąty uczeń doświadcza takiej sytuacji często, zaś 80% - sporadycznie. W konsekwencji do częstego pogorszenia ocen, związanego z korzystaniem z Internetu, przyznaje się aż jedna czwarta uczniów, zaś 70% twierdzi, że ma to miejsce rzadko. O tym, że aktywność w Internecie może być zagrożeniem dla osiągnięć szkolnych i funkcjonowania na lekcjach donosi wielu badaczy [7,9,10,15,16].

Aktywność w Internecie wpływa nie tylko na oceny, ale także na kontakty rówieśnicze. Z jednej strony ułatwia ona relacje, ale nie zastąpi bogactwa przeżyć związanych z bezpośrednim kontaktem. Ponad 80% licealistów przy-

znało, że zdarza się im rezygnować z bezpośrednich kontaktów z rówieśnikami na rzecz kontaktów wirtualnych. Najbardziej jednak niepokojącym jest fakt, iż 30% badanych uważa, że ich życie bez Internetu byłoby puste, nudne i pozbawione radości. Ucieczka od świata realnego w świat wirtualny może spowodować zaburzenia w relacjach i jeszcze większe poczucie osamotnienia, zwłaszcza u tych osób, które mają trudności w kontaktach, do czego przyznaje się 30% badanych uczniów. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że komunikacja przez Internet jest zubożoną i sterylną formą wymiany społecznej, prowadzi do depresji i ma negatywny wpływ na tworzenie więzi [17,18]. Innym, istotnym niebezpieczeństwem jest uzależnienie od Internetu, które nie jest zespołem jednorodnym i przejawia się pod postacią różnych zespołów zachowań np. uzależnienie od gier sieciowych, pornografii, handlu internetowego, przeglądania i gromadzenia informacji z Internetu, korzystania z komunikatorów itd. [19,20].

Analizując intensywność korzystania z Internetu przez chłopców i dziewczęta, zauważa się, że bardziej zagrożeni uzależnieniem są chłopcy. To oni częściej niż dziewczęta korzystają z tego medium logując się codziennie, rzadziej niż dziewczęta dokonują refleksji nad kontrolą czasu surfowania, choć częściej słyszą od bliskich uwagi dotyczące czasu spędzanego przy komputerze i częściej ponoszą porażki, gdy próbują ten czas ograniczyć. Oni także znacznie częściej widzą same zalety korzystania z Internetu, natomiast dziewczęta znacznie częściej dostrzegają zarówno jego pozytywne, jak i negatywne strony. Chłopców zdarza się opuszczać lekcje wskutek korzystania z Internetu i znacznie częściej są senni na lekcjach po nocnych surfowaniach w sieci, a także mają gorsze oceny z tego powodu. Otrzymane wyniki są zbieżne z danymi literatury, podkreślającymi większe zagrożenie uzależnieniem od Internetu wśród chłopców niż dziewcząt [12,21].

Wnioski

1. Znaczna część młodzieży korzysta z Internetu w sposób świadczący o zagrożeniu uzależnieniem.
2. Chłopcy są bardziej zagrożeni uzależnieniem niż dziewczęta.
3. Intensywność korzystania z sieci rzutuje negatywnie na funkcjonowanie w szkole oraz wpływa na obniżenie ocen.

Bibliografia

1. Adamiec R., Walkowiak T., Woda M. Efektywne tworzenie e-wykładów. W: Jurek H. red., Nowe Media w edukacji 2008: zastosowania technik informacyjnych i komunikacyjnych w kształceniu. Wrocław; Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej: 2008 s.7-13.
2. Wiczorkowski K. Nauczanie na odległość: stan obecny i perspektywy rozwoju. W: Siemieniecki B. red., Perspektywy edukacji z komputerem. Toruń; Wyd. Adam Marszałek: 1996 s.107-142.

3. Bobrowicz W. Internet, kultura, edukacja. Lublin; Oficyna Wydawnicza Verba: 2006.
4. Siemieniecki B., Lewandowski W. Internet w szkole. Toruń; Wyd. Adam Marszałek: 1998.
5. Dziennik Ustaw z dnia 15 lutego 1999r. nr 14 poz. 129.
6. Zarządzenie nr 14 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17.06.2008. http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/akty_prawne.php [18.08.2012]
7. Popławska A.D. Korzystanie z komputera i Internetu a sytuacja szkolna ucznia. W: Izdebska J., Sosnowski T., red. W: Dziecko i media elektroniczne - nowy wymiar dzieciństwa. Białystok; Wyd. Uniwersyteckie Trans Humana: 2005 s. 44-57.
8. Ogrodowczyk A. Wykorzystanie Internetu w procesie edukacji ustawicznej. W: Sokołowski M. red., Oblicza Internetu: Internet a globalne społeczeństwo informacyjne. Elbląg; Wyd. Instytut Informatyki Stosowanej Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu: 2005 s. 155-162.
9. Olszewska E. Internetomania młodych – zabawa czy choroba? W: Izdebska J., Sosnowski T., red. W: Dziecko i media elektroniczne - nowy wymiar dzieciństwa. Białystok; Wyd. Uniwersyteckie Trans Humana: 2005 s. 121-124.
10. Young K., Klausen P. Uwolnić się z Sieci: uzależnienie od Internetu. Katowice; Wyd. Księgarnia św. Jacka 2009.
11. Potembska E. Uzależnienie i zagrożenie uzależnieniem od Internetu u młodzieży. Lublin; mps pracy doktorskiej – Biblioteka UM w Lublinie: 2011.
12. Pawłowska B., Potembska E. Objawy zagrożenia i uzależnienia od Internetu mierzonego Kwestionariuszem do Badania Uzależnienia od Internetu, autorstwa Pawłowskiej i Potembskiej u młodzieży polskiej w wieku od 13 do 24 lat. *Current Problems of Psychiatry* 2011;12(4): 439-442.
13. Przybysz-Zaremba M. Uzależnienie młodzieży od współczesnych mediów. Olsztyn; Oficyna Wydawnicza „Prospekt”: 2008.
14. Poprawa R. W pułapce Internetu. Kontrowersje, fakty, mity. W: Jeziński M. red., Nowe media a media tradycyjne. Toruń; Wyd. Adam Marszałek: 2009 s. 227-240.
15. Górnikiewicz J.Z. Prace domowe z Internetu w opiniach gimnazjalistów. ? W: Izdebska J., Sosnowski T., red. W: Dziecko i media elektroniczne - nowy wymiar dzieciństwa. Białystok; Wyd. Uniwersyteckie Trans Humana: 2005 s. 58-70.
16. Yang S.C., Tung C. J. Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior* 2007;23(6): 79-96.
17. Barani K. Rola więzi online w życiu społecznym człowieka. W: Szmigielska B. red., Psychologiczne konteksty Internetu. Kraków; Wyd. WAM: 2009 s. 103-18.
18. Bargh J.A., McKenna K.Y.A. Internet a życie społeczne. W: Paluchowski J. red., Internet a psychologia: możliwości i zagrożenia. Warszawa; Wyd. Naukowe PWN: 2009 s.25-45.
19. Augustynek A. Psychologiczne aspekty korzystania z Internetu. W: Haber L. red., Formowanie się społeczności informacyjnej. Kraków; Wydawnictwo Tekst-Graf: 2003 s. 73-94.
20. Block J.J. Issues for DSM-V: Internet Addiction. *American Journal of Psychiatry* 2008;165:307-307.
21. Augustynek A. Osobowościowe determinanty zachowań interpersonalnych. W: Haber L. red., Mikrospołeczność informacyjna. Kraków; AGH Uczelniane Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne: 2001 s.63-89.

Correspondence address

Maria Chuchra
Instytut Nauk o Rodzinie i Pracy Socjalnej
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II